

Inšpektorat RS za delo in gospodarska kriza

Leta 2009 so se tudi v Republiki Sloveniji začeli kazati znaki svetovne gospodarske krize, kar se je posledično odrazilo tudi na delovnem področju Inšpektorata RS za delo. Povečalo se je število prijav, ki se nanašajo predvsem na kršenje delovnopravne zakonodaje.

Avtor:
mag. Borut Brezovar,
glavni inšpektor RS za delo
Inšpektorat RS za delo,
Parmova 33, 1000 Ljubljana

S povečanjem števila prijav se je premo sorazmerno povečalo tudi število opravljenih nadzorov, ugotovljenih kršitev in posledično tudi ukrepov. Nadzori pa so bili glede na naravo kršitev večinoma prednostni, kar pomeni, da so zahtevali čim hitrejšo reakcijo Inšpektorata RS za delo. Zaradi nastalih ekonomskih razmer so bile Inšpekto-

ratu RS za delo dodane tudi nove pristojnosti. Leta 2009 se je bistveno povečal tudi obseg različnih svetovanj, strokovnih pomoči in zahtev po pravnih mnenjih, sodelovanj s številnimi mediji in zahtev za podajo informacij javnega značaja. Obravnavani primeri so bili neredko tudi medijsko izpostavljeni, kar posledično pomeni še dodaten pritisk na inšpektorje, saj so mediji pogosto zahtevali informacije še med trajanjem inšpekcijskih in prekrškovnih postopkov. Pogosto mediji interpretirajo primere na svoj način in na splošno mečejo slabo luč na postopanje državnih organov. Ocenjujemo, da bi bilo treba v zvezi z načeli opravljanja nalog inšpekcijskega nadzora bolj natančno precizirati načelo javnosti. V zadnjem času se pogosto srečujemo tudi s problematiko psihosocialnih tveganj pri delu. Čeprav je njihova obravnava vključena na področje delovnih razmerij, pa še vedno išče svoj prostor v zakonodaji s področja varnosti in zdravja pri delu.

Inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij

Kot smo omenili, so se znaki gospodarske krize odrazili na delovnem področju Inšpektorata RS za delo, še posebej na področju delovnih razmerij. Povečalo se je število prijav, ki se nanašajo na

kršenje delovnopravne zakonodaje v zvezi z izplačilom plač, regresa za letni dopust, odpovedjo pogodb o zaposlitvi. Zaradi nastalih ekonomskih razmer so bile Inšpektoratu RS za delo dodane tudi nove pristojnosti, saj sta bila v Republiki Sloveniji na novo sprejeta dva t. i. interventna zakona, in sicer Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa ter Zakon o delnem povračilu nadomestila plače. V zvezi s tem je sicer treba dodati, da je Inšpektorat RS za delo pristojen le za nadzor nad izvajanjem Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, pri čemer pa smo bili pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov pozorni tudi na upoštevanje določb Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa. Če smo ugotovili kršitve, smo obvestili pristojni Zavod RS za zaposlovanje. V letu 2009 smo zabeležili tudi trend povečanja števila obvestil pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi delavca iz razlogov na strani delodajalca. Čeprav v 112. členu Zakona o delovnih razmerjih v postopku izredne odpovedi delavca z izjemo posredovanja obvestila o kršitvah Inšpektoratu RS za delo ni predpisana nadaljnja vloga inšpektorata, smo v večini teh primerov ravno tako opravili inšpekcijski nadzor po uradni dolžnosti.

Leta 2009 se je število kršitev v zvezi s plačilom za delo v primerjavi z letom prej povečalo za več kot polovico. Leta 2008 je bilo zabeleženih skupno **838 kršitev**, leta 2009 pa kar **1492**. Pogosto so bili v ospredju zamiki pri izplačevanju plač, nezagotavljanje izplačila plač, neplačevanje regresa ali le delno plačilo regresa, izgovori delodajalcev o blokiranih računih zaradi izpada naročil, nelikvidnost podjetja ipd. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gradbeništva, gostinstva, kopenskega prometa in cevovodnega transporta.

Leta 2009 smo evidentirali tudi znaten porast števila ugotovljenih kršitev v zvezi z institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi, in sicer v skupno 322 primerih, medtem ko je bilo tovrstnih kršitev leto prej skupno 261. Največ, 116 kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi, v 54. primerih so bile ugotovljene kršitve v zvezi z (ne)izplačilom odpravnine v skladu s 109. členom Zakona o delovnih razmerjih, v 55 primerih pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi s postopkom pred odpovedjo s strani delodajalca. Glede na ugotovljeno število kršitev je najbolj izpostavljena dejavnost gradbeništva, sledi dejavnost kopenskega prometa, gostinska dejavnost in dejavnost trgovine.

Inšpektorji so v preteklem letu opazili tudi porast števila izrednih odpovedi pogodb o zaposlitvi s strani delavcev, s tem da je daleč najpogostejši razlog za tovrstno

odpoved plačilna nedisciplina delodajalcev, zaradi bistveno zmanjšane plačila za delo ali zaradi nespoštovanja zakonsko ali pogodbeno dogovorjenega roka za izplačilo plačila za delo. S tem v zvezi inšpektorji tudi opozarjajo, da ima veliko delavcev eksistenčne težave zaradi tega, saj morajo čakati na izpolnitev časovnega pogoja, ko lahko podajo izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi zaradi neizplačanih plač. Nekateri delavci v takih primerih naletijo na dodatne težave tudi zato, ker delodajalci nočejo sprejeti delavčeve izredne odpovedi ali se vrniti le-te izogibajo. V takih primerih običajno delodajalec delavca tudi noče odjaviti iz obveznih zavarovanj, zaradi vsega tega pa delavec ne more uveljavljati pravic iz naslova brezposelnosti, saj mu delovno razmerje formalno še ni prenehalo. Prav tako inšpektorji poročajo o tem, da je poraslo število zaprosil za strokovno pomoč s strani delavcev, ki se odločajo za ta korak, tj. odpoved pogodbe o zaposlitvi. Zelo pogosto pa se na inšpektorje obračajo tudi delodajalci, in sicer jih zanimajo za-

konsko dopustni načini odpovedi pogodb, še zlasti postopek, ki ga morajo v takih primerih speljati. Ob tem je zanimiv podatek, da inšpektorji ob omenjenih razlogih, zaradi katerih delavci najpogosteje izredno odpovedujejo pogodbo o zaposlitvi, opazajo, da je kot razlog tovrstne odpovedi vse pogosteje tudi ta, da delodajalec ni zagotovil varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem na delovnem mestu. Dejstvo je, da je razlog večjega števila odpovedanih pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga leta 2009 tudi v novonastalih ekonomskih razmerah v gospodarstvu. Inšpektorji so se v tem letu pogosto srečevali s primeri delodajalcev, zoper katere je bil uveden stečajni postopek, posledično pa so taki delodajalci morali odpovedati pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev. Enako so postopali delodajalci, pri katerih je prišlo do zmanjšane obsega dela ali do manjše potrebe po delu delavcev.

Glede na to, da so bili leta 2009 pogosto prisotni stečajni ali pa vsaj likvidnostne težave delodajalcev,

so inšpektorji s tem v zvezi prejeli veliko število vprašanj tako s strani delavcev kot tudi delodajalcev in s tem v zvezi obema stranema nudili ustrezno strokovno pomoč. V poročevalskem letu smo na področju delovnih razmerij opravili skupno **9954 inšpekcijskih nadzorov**, s čimer smo znatno presegli število opravljenih nadzorov iz leta 2008 (9355). Po številu posameznih vrst opravljenih nadzorov še vedno prevladujejo izredni inšpekcijski nadzori, pri katerih smo usmerjeni na določene delovnopravne institute, ki so bodisi izpostavljeni v prejetih prijavih bodisi so predmet usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo.

Med pobudniki se pogosto pojavljajo Prometni inšpektorat RS, policija, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, tržni inšpektorat, Zavod RS za zaposlovanje, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za notranje zadeve, vse pogosteje pa tudi Davčna uprava RS, varuh človekovih pravic in komisija za preprečevanje korupcije itd. Večino prijav in pobud še vedno prejmemo s strani delavcev in drugih fizičnih oseb, ki se v ta namen vse pogosteje poslužujejo elektronske pošte, avtomatskega odzivnika, namenjenega prijavi zaposlovanja in dela na črno, in skupnih portalov Ministrstva za javno upravo (e-uprava, sektor za kontakte z uporabniki, halo inšpekcija). Med temi prijavi prejmemo tudi anonimne prijave, nerazumljivo ali nepopolno vsebino, zaradi česar jih ni mogoče

obravnavati, vlagatelj pa zaradi njihove anonimnosti ne moremo pozvati k dopolnitvi prijave.

Zaradi negotovega delovnopravnega statusa so se delavci leta 2009 še pogosteje obračali na Inšpektorat RS za delo z zaprosili za strokovno pomoč. Vse močnejši je tudi interes delodajalcev in drugih vlagatelj po pridobitvi brezplačne strokovne pomoči na Inšpektoratu RS za delo, zato smo leta 2009 svoji preventivni vlogi posvetili še več aktivnosti. V poročevalskem obdobju smo poleg ustnih zaprosil prejeli kar **1034 pisnih zaprosil za strokovno pomoč** po pošti ali elektronski pošti, pri čemer so zaprosila pogosto zelo obširna in zajemajo več vprašanj, ki se neredko nanašajo na različna področja. Način nudenja strokovne pomoči je odvisen od tega, kako se vlagatelj obrne na Inšpektorat RS za delo. Poleg pisnih odgovorov vlagateljem tako zagotavljamo odgovore tudi ustno, ob obisku delavca na inšpektoratu v času uradnih ur in po telefonu.

Povečanemu številu opravljenih nadzorov je sledilo tudi povečano število ugotovljenih kršitev. Pri opravljanju svoje temeljne vloge, to je izvajanju inšpekcijskega nadzora, smo v poročevalskem obdobju na področju delovnih razmerij ugotovili skupno **5910 kršitev**. Leta 2009 smo največ kršitev evidentirali v dejavnosti **gradbeništva (1452)**, **trgovine (944)** in **gostinstva (835)**, pri čemer pa je treba upoštevati, da v navedenih dejavnostih opravimo

tudi največje število inšpekcijskih nadzorov.

V poročevalskem letu prevladujejo kršitve v zvezi s plačilom za delo (1492) in sklepanjem pogodbe o zaposlitvi (1195). Po številu ugotovljenih kršitev nato sledijo kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (705), delovnim časom (584), zaposlovanjem na črno (487), prenehanjem pogodbe o zaposlitvi (322). Nedvomno sta število in struktura ugotovljenih kršitev pokazatelj gospodarske krize, saj v primerjavi s preteklim koledarskim letom beležimo trend povečanja števila kršitev ravno v segmentih, ki so v obstoječih gospodarskih razmerah najbolj izpostavljeni, in sicer plačilo za delo (leta 2008 ugotovljenih 838 kršitev), delovni čas (leta 2008 zabeleženih 458 kršitev), prenehanje pogodbe o zaposlitvi (leta 2008 evidentiranih 259 kršitev).

Leta 2009 beležimo tudi znaten porast izrečenih ukrepov, kar še posebej velja za ukrepe, izrečene v postopku o prekršku, in kazenske ovadbe. Zaradi ugotovljenih kršitev smo delodajalcem v 1772 primerih odpravo nepravilnosti

naložili z ureditveno odločbo. V 207 primerih smo ukrepali z izdajo odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. V 1 primeru smo zaradi onemogočanja nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzora ukrepali z odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti skladno s 16. členom Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so v postopku o prekršku ukrepali z 2239 plačilnimi nalogi, 974 odločbami o prekršku ter 391 opozorili. Sum storitve kaznivega dejanja smo prijavili v 27 primerih. V 4 primerih so bili izpolnjeni pogoji za zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi. V 192 primerih smo v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Izdali smo tudi 14 dovoljenj za delo otrok in podali 36 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavkam in delavcem, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva.

V poročevalskem obdobju so bili v 7 primerih izpolnjeni pogoji za posredovanje v sporu med delavcem in delodajalcem. Vsebina sporov se je nanašala na prenehanje pogodbe o zaposlitvi in odjavo iz socialnega zavarovanja, plačilo za delo in prepoved diskriminacije. V 5 primerih je bil spor med delavcem in delodajalcem tudi uspešno razrešen s sklenitvijo sporazuma.

Pri svojem delu nameravamo še naprej ostati zvesti sodelovanju z drugimi nadzornimi organi na vseh tistih področjih, kjer bomo ugotovili, da je to potrebno.

Inšpekcijski nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu

Problematika nepoznavanja osnovnih principov in načel varnosti in zdravja pri delu s strani delodajalcev se tudi leta 2009 ni pomembneje spremenila. Posamezni poslovni subjekti (še posebej novi) nimajo najosnovnejšega znanja s področja varnosti in zdravja pri delu, kljub temu pa se lahko ukvarjajo s kakršno koli, tudi najnevarnejšo dejavnostjo. Samo predpisana obveznost po zagotovitvi strokovnega delavca s tega področja kot kaže ni dovolj, da bi se zahteve in ukrepi s tega področja ustrezno izvajali. Strokovni delavec namreč težko zagotovi ustrezen nivo varnosti in zdravja pri delu, če delodajalec do te obveznosti ne kaže prav nobenega zanimanja. Iz prakse tudi izhaja, da delodajalci pri zunanjih strokov-

nih subjektih praviloma naročijo izdelavo in izvedbo samo nekaterih obveznosti s področja varnosti in zdravja pri delu, predvsem tistih, za katere je treba pridobiti dovoljenje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, tj. izdelava izjave o varnosti, usposabljanje delavcev za varno delo oziroma preverjanje znanja s tega področja, izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme ter izvajanje pregledov in preiskav delovnega okolja. Ko je določena obveznost realizirana, pa je »sodelovanja« končec. Glede obveznosti pooblaščenega zdravnika delodajalci večinoma zagotavljajo samo periodične zdravniške preglede. Vse ostale obveznosti delodajalcev in naloge strokovnih delavcev ter pooblaščenih zdravnikov pa so pomembno zanemarjene.

V zvezi z navedenim na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da še vedno velika večina delodajalcev misli, da je za varnost in zdravje svojih zaposlenih storila že vse, s tem da je pridobila vso potrebno dokumentacijo. Ne zavedajo pa se dejstva, ki je še posebej poudarjeno v temeljnih načelih Zakona o varnosti in zdravju pri

delu, da mora delodajalec zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom, torej da mora zagotoviti, da se delo dejansko izvaja na tak način. To pomeni, da je naloga delodajalca tudi, da izvajanje dela ustrezno nadzira in v primeru kršitev tudi ukrepa. Delavec je namreč dolžan upoštevati varnostne ukrepe, uporabljati predpisana sredstva in opremo za osebno varnost pri delu ter se odzvati na zdravstvene preglede. Če ne ravna v skladu z navedenem, huje krši obveznosti iz delovnega razmerja, zaradi česar mu lahko delovno razmerje tudi preneha.

Tudi leta 2009 se kažejo pozitivni učinki politike Zavoda za zdravstveno zavarovanje, da v primerih, ko je nastanek nezgode pri delu povezan z določenimi kršitvami zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu, zahtevajo povrnitev stroškov zdravljenja. Seznanjeni smo s tem, da tudi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zahteva povrnitev stroškov invalidnin, ki so posledica nezgod pri delu in pri katerih so bile ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu. Delodajalci večinoma reagirajo s presenečenjem in jezo ter se pritožijo. Od uspeha teh postopkov je odvisen nadaljnji odnos delodajalcev do varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorji za delo so posebno pozornost namenili dejavnosti gradbeništva, od nevarnosti: varovanju pred padcem z višine oziroma v globino, po velikosti pa manjšim in srednjim delodajalcem. Razlog

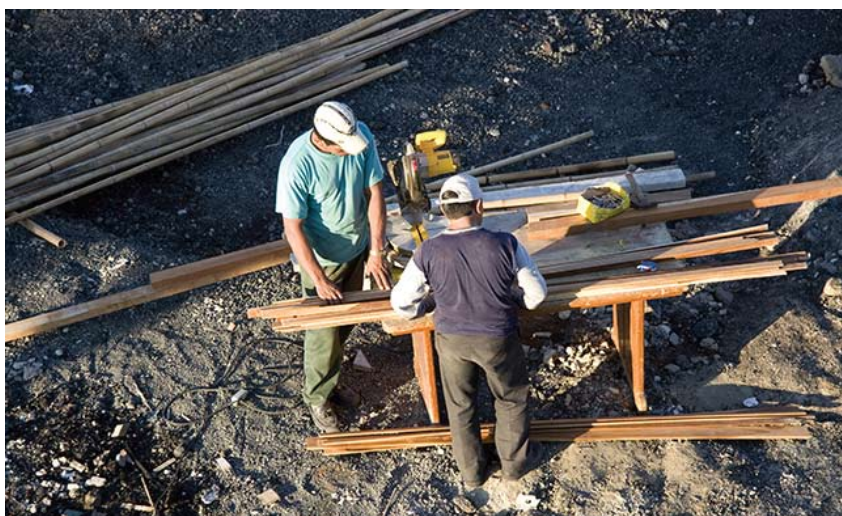
je v tem, da prav v tej dejavnosti pride do največ hudih nezgod pri delu, najpogostejši razlog nezgod so padci z višine oziroma v globino. Glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v povezavi z velikostjo delodajalca ugotavljamo, da so razmere na tem področju bolj urejene pri velikih delodajalcih (z zaposlenimi ustreznimi strokovnimi delavci) kot pri manjših delodajalcih, ki zagotavljajo zahteve po stroki samo z zunanjimi izvajalci. Večja aktivnost inšpektorjev za delo je bila posvečena nadziranju začasnih in premičnih gradbišč, kjer se zgodi tudi največ smrtnih nezgod pri delu, veliko pa je tudi število težjih nezgod in drugih prizadetosti delavcev. V ta namen smo poleg že ustaljenega vsakoletnega nadzora, ki se izvaja v dveh terminih, poostriili nadzor v neprekinjenem trajanju od aprila do novembra. Namenjen je bil predvsem nadzoru nad izvajanjem varnostnih ukrepov za varovanje pred padcem z višine oziroma v globino in zagotavljanju uporabe osebne varovalne opreme. Prav tako smo posvetili pozornost izvajanju obveznosti naročnika oziroma nadzornika projekta.

Od temeljnih obveznosti smo posvetili posebno pozornost izjavi o varnosti z oceno tveganj in usposabljanju delavcev za varno

delo. Še vedno ugotavljamo, čeprav v nekoliko manjši meri kot pretekla leta, da ta dokument pri delodajalcih nima take vloge, kot bi jo moral imeti. Decembra 2009 smo začeli z akcijo nadzora glede izjave o varnosti, ki se bo zaključila februarja 2010. Menimo, da lahko le ustrezna usposobitev in ozaveščenost tako delavcev kot tudi vseh drugih več ali manj odgovornih za zagotavljanje varnosti in zdravja v zvezi z delom pri določenem delodajalcu doprineše k dvigu obsega in kvalitete izvajanja teh obveznosti.

Število opravljenih inšpekcijskih nadzorov leta 2009 znaša 7698. Dinamika pregledov kaže, da se je precej znižalo število rednih in kontrolnih pregledov, povečalo pa se je število izrednih pregledov. V zvezi z izrečenimi ukrepi navajamo: izdanih je bilo 3115 ureditvenih odločb, inšpektorji so v 253 primerih z odločbo prepovedali delodajalcu opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti in v 225 primerih izrekli opozorilo na podlagi Zakona o inšpekcijskem nadzoru. Prav tako se je povečalo število danih obvestil in poročil različnim subjektom. Primerjava izrečenih sankcij med letoma 2008 in 2009 na prekrškovnem področju kaže, da se je število izrečenih sankcij **povečalo**, in sicer je bilo leta 2009 izdanih 842 plačilnih nalogov (leta 2008 jih je bilo 699) ter 145 odločb o prekršku (leta 2008 izdanih 123), 4 obdolžilnih predlogov in 282 opozoril v skladu z Zakonom o prekrških. Inšpektorji

so na tožilstva v 20 primerih podali sum storitve kaznivega dejanja.

Leta 2009 je bilo največ pregledov opravljenih pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva in pa na gradbiščih. Ravno tako lahko ugotavljamo, da se je poleg gradbeništva največ inšpekcijskih pregledov izvedlo tudi v dejavnostih, v katerih je zaposlenih največ delavcev, kot so gostinstvo, trgovina, posredništvo in proizvodnja kovinskih izdelkov. Omenjene dejavnosti prevladujejo po številu opravljenih pregledov že kar nekaj zadnjih let. Leta 2009 pa je bilo večje število inšpekcijskih pregledov opravljenih tudi v dejavnosti računalniškega programiranja ter arhitekturnega in tehničnega projektiranja. Razlog za to najdemo v tem, da so bili v tem letu v omenjenih dejavnostih izvedeni načrtovani, usmerjeni in poostreni pregledi.

Glede nezgod pri delu leta 2009 beležimo **25 smrtnih primerov**, kar je 2 manj kot leta 2008, štiri manj kot leta 2007 in enako kot leta 2006. Podatek kaže, da je število smrtnih primerov zadnjih treh letih v rahlem upadanju, vendar je za kakšen večji optimizem še pre-

zgodaj. Šele nadaljnje večletno upadanje bi pomenilo, da se razmere dejansko izboljšujejo. Tudi število raziskanih težjih nezgod pri delu se je leta 2009 nekoliko zmanjšalo. Leta 2007 in 2008 je bilo takih nezgod pri delu 212, v obravnavanem letu pa 202. Leta 2009 je opazen tudi upad prijavljenih nezgod pri delu s strani delodajalcev, in sicer od 17.048 leta 2008 na 14.924 leta 2009. Od tega jih je bilo neposredno v zvezi z delom 12.478, ostale pa so bile na poti na delo ali napoti z dela ali pa o tem na prijavi ni bilo podatka.

Leta 2009 smo nadaljevali z aktivnostmi za zmanjševanje tako števila nezgod pri delu kot tudi resnosti posledic teh nezgod. Najpomembnejša aktivnost je Projekt za zmanjšanje števila nezgod pri delu, v katerem sodelujejo poleg Inšpektorata RS za delo tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zbornica varnosti in zdravja pri delu, Gozdarski inštitut Slovenije, Kmetijsko gozdarska zbornica, Center RS za poklicno izobraževanje in še nekateri drugi partnerji. V ta namen smo pridobili soglasje za uporabo simbola Evropske agencije za

varnost in zdravje pri delu z imenom NAPO, slogan programa pa je »vzroki za nastanek jutrišnje nezgode vedno skrivaj tlijo že danes«. Inšpektorat RS za delo je v zvezi s projektom pripravil tudi posebne spletne strani.

Obravnava nezgod pri delu ostaja ena od zelo pomembnih dejavnosti organa. Izdelana so bila natančna navodila glede prijavljanja in evidentiranja nezgod pri delu, opredeljeni postopki obveščanja med enotami in sedežem organa, natančno so opredeljeni postopki posameznih inšpektorjev v zvezi z obravnavo nezgod pri delu in tudi vsebina izdelanega poročila. Tej tematiki je bilo posvečene več pozornosti tudi v okviru usposabljanja oziroma dodatnega izpopolnjevanja pooblaščenih in drugih strokovnih uslužbencev organa. Za obravnavo nezgod pri delu je bilo uvedeno tudi dežurstvo inšpektorjev na domu v času, ko organ ne dela.

Tudi leta 2009 smo izvajali inšpekcijski nadzor **na naključno izbranim vzorcu pri delodajalcih**, po

katerem spremljamo zagotavljanje osnovnih zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu, in sicer je ocena opravljena na vzorcu 553 izpolnjenih vprašalnikov. Leta 2009 se ocene ne razlikujejo bistveno od tistih iz preteklih dveh let. Ker je bil uporabljen enak pristop k ocenjevanju, lahko sklepamo, da ni bilo bistvenih sprememb na opazovanih področjih v zadnjih treh letih. Trendi iz leta 2008 se v veliki meri nadaljujejo tudi leta 2009. Nadaljuje se rahlo padanje ocen pri usposabljanju delavcev, preventivnih zdravstvenih pregledih in preiskavah delovnega okolja. Ti trije parametri so tudi ključni za znižanje skupne ocene za leto 2009. Delež subjektov glede na obdobje od zadnjega inšpekcijskega nadzora je razmeroma enakomerno porazdeljen po letih, le tistih, pri katerih je bil to prvi stik z inšpektorjem za delo, je še vedno visokih 65 odstotkov.

Posebej smo analizirali štiri dejavnosti, v katerih je bilo opravljenih največ pregledov. Najslabše skupne ocene so v dejavnosti gostinstva. Najslabše ocenjeno področje v tej dejavnosti je opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov. V primerjavi z letom 2009 se je popravilo stanje na področju gradbeništva, ki je tokrat med najbolj pogosto pregledanimi dejavnostmi dobilo najboljše ocene. Tudi v gradbeništvu je najslabše stanje glede preventivnih zdravstvenih pregledov.

Pri odvisnosti skupne ocene subjekta od časa, pred katerim je bil pri njem opravljen zadnji inšpek-

cijski nadzor, v tej akciji nismo ugotovili izrazite odvisnosti skupne ocene glede na pogostost inšpekcijskega nadzora. Subjekti, ki so bili pregledani pred enim letom ali manj, imajo pričakovano najboljšo oceno, prav tako pričakovano imajo najnižjo oceno tisti, pri katerih je bil to prvi nadzor, izrazite povezave med pogostostjo nadzora in stanjem varnosti pri delu pa nismo ugotovili.

Več kot 65 odstotkov subjektov je bilo prvič nadzorovanih v tej akciji. V zadnjih štirih letih je bilo nadzorovanih 23 odstotkov vseh subjektov. Čas od zadnjega nadzora je tudi nasprotno sorazmeren s številom zaposlenih v družbi.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so pri svojih nadzorih leta 2009 ugotovili **15.156 kršitev v zvezi z zagotavljanjem varnega in zdravega dela**. Že kar nekaj zadnjih let se najpogosteje ugotavljajo iste nepravilnosti, in sicer glede usposabljanja delavcev za varno delo, zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, vsebine izjave o varnosti z oceno tveganja, pregledov in preizkusov delovne opreme ter pregledov električnih inštalacij in strelovodnih sistemov. Zanimivo je to, da se kršitve v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo in zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov po številu ugotovljenih nepravilnosti izmenjujeta na prvih dveh mestih, ostale tri predhodno omenjene nepravilnosti pa se po številu izmenjujejo na naslednjih treh mestih. Ta ugotovitev ravno tako velja za zadnjih nekaj let. Ni

pa nepomembna ugotovitev, da predstavljajo nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem delavcev in zagotavljanjem zdravstvenih pregledov skupaj več kot 17 odstotkov vseh ugotovljenih nepravilnosti ter da se ta delež ponovno povečuje. K temu podatku pa največ doprinese močan porast števila ugotovljenih nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem, medtem ko je pri zagotavljanju zdravstvenih pregledov prišlo do zmerne padca števila nepravilnosti. Do rahlega padca je leta 2009 prišlo tudi pri skoraj vseh ostalih najpogosteje ugotovljenih nepravilnostih, kar pa ne velja za nepravilnosti v zvezi z ustreznostjo vsebine izjave o varnosti z oceno tveganja, urejenostjo delovnih mest na začasnih in premičnih gradbiščih in uporabo osebne varovalne opreme.

Inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva

Leta 2009 je socialna inšpekcija izvajala redne in izredne inšpekcijske nadzore ter v posameznih primerih v skladu z zakonom nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah. Do konca februarja 2010 je izvedla 100 rednih inšpekcijskih nadzorov pri 78 različnih izvajalcih, ki so bili določeni s Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009. Leta 2009 je socialna inšpekcija zaključila tudi obravnavo 125 pobud za izredne inšpekcijske nadzore. V 38 primerih so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za

izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov. Po zaključenih inšpekcijskih postopkih v 138 zadevah so bila v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v 83 zadevah izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 22 zadevah so bili izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti, v 4 primerih pa je bila na podlagi ugotovitev, da izvajalec ni na ustrezen način odpravil nepravilnosti, izdana odločba, s katero se je dosegla odprava nepravilnosti. V prekrškovnih postopkih je bila izdana 1 odločba. Socialna inšpekcija se sooča z velikim obsegom novih primerov, povečuje se strokovna zahtevnost in medijska izpostavljenosti primerov.

Preko pripomb in predlogov ter s članstvom v različnih delovnih skupinah sodelujemo pri pripravi in spremembah predpisov, in sicer pri pripravi predloga Zakona o stavki, predloga Zakona o malem delu, predloga Zakona o zdravstveni dejavnosti, predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine, predloga Zakona o spremembah

in dopolnitvah Zakona o prekrških, Zakona o varnosti in zdravju pri delu, predloga Zakona o minimalni plači, Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, Zakona o zaposlovanju in delu tujcev itd. ter tudi posameznimi podzakonskimi predpisi s področja dela. Na Ministrstvo za pravosodje smo vložili tudi pobudo za spremembo Kazenskega zakonika RS ter predlagali da bi okvalificirali novo kaznivo dejanje nedovoljeno posredovanje dela. Ravno tako smo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vložili predlog za spremembo Zakona o inšpekciji dela. Sodelovali smo tudi pri oblikovanju predloga sprememb Zakona o inšpekcijskem nadzoru. Brez drugih sistemskih rešitev ter posledično tudi brez ustreznega interesa in zavzetosti oziroma ozaveščenosti delodajalcev in tudi delavcev ter njihovih predstavnikov vseh problemov s področja dela zagotovo ne more rešiti inšpekcija za delo. Podrobnejše ugotovitve inšpektorjev za delo bodo objavljene v Poročilu o delu za leto 2009.